

U SPOMEN

Slobodan P. ĐORĐEVIĆ i Miša SUBIĆ

PRIM. DR MILUTIN VELIMIROVIĆ

(9. VII 1893 — 18. XI 1973)

U Beogradu je 18. XI 1973. god. umro prim dr Milutin Velimirović, istaknuti kulturni i medicinski radnik, književnik, putopisac i istoričar medicine. Bio je redovan član Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije (sada Saveza), Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Srbije, Srpskog lekarskog društva, Udruženja književnika Srbije i Udruženja nosioca Albanske spomenice.

M. Velimirović je rođen u sveštiničkoj porodici 9. VI 1893. god. u Pirotu. Otac mu je bio veoma kulturnan čovek i bavio se pisanjem. Napisao je nekoliko knjiga

Prim. dr Milutin Velimirović

i monografija o plemenu Vasojevića etnografskog i istorijskog značaja. Svoju darovitost pisanja preneo je i na sina Milutina.

M. Velimirović je svršio osnovu školu i šest razreda gimnazije u Pirotu, pa je produžio dalje školovanje u Beogradu, gde je u IV beogradskoj gimnaziji i maturirao. Upisao se na Medicinski fakultet u Moskvi, ali ga je I svetski rat naterao da prekine započete studije. Kao dobrovoljac on se javlja u vojsku da kao student-ratnik brani otadžbinu. Radi kao lekarski pomoćnik i ističe se svojim radom i požrtvovanjem, zbog čega ga unapređuju za pomoćnika upravnika vojne bolnice u Pirotu, a potom u Nišu na istoj funkciji. Ratni vohor ga odvodi kroz Albanske gudure gde preživljava golgotu i celu tešku i slavnu epopeju svoga malog, herojskog i ponosnog srpskog naroda. Pripadao je istorijskom slavnom đaćkom bataljonu 1 300 kaplara.

Kao znalac ruskog jezika poslat je u Rusiju da pomogne u formiranju bataljona za Jugoslovensku dobrovoljačku diviziju u Dobrudži. Preživio je sve peripe-tije kroz koje je prolazila ova divizija putujući kroz skoro celu Rusiju, preko Sibiru i Vladivostoka, preko Kine i Japana, što mu je poslužilo da opiše u vidu putopisa jako interesantno i lepim stilom uspomene na ova putovanja kroz zemlje Dalekog Istoka.

Po završetku I svetskog rata M. Velimirović nastavlja medicinske studije u Pragu, koje završava 1921. god. Tu se oženio u bratskoj Čehoslovačkoj. Supruga mu je bila veran saputnik u životu. Ona je nalazila razumevanja za njegovu naklonost da se pored lekarskog poziva bavi i pisanjem odnosno književnošću, i za njegovu socijalističku stremljenja i opredeljenja. Kao poliglot govorio je ruski, češki, francuski i nemački jezik što mu je pomoglo da koristi i literaturu na stranim evropskim jezicima i da stalno radi na podizanju svoje lične i stručne kulture, koju je prenosio pišući u raznim časopisima na lekare i narod u cilju zdravstvenog prosvetavanja. Njegov rad je bio od neocenjive vrednosti za okolinu u kojoj je službovao i radio.

Posle završenih medicinskih studija dr Velimirović se vraća u zemlju, gde se zapošljava kao sreski lekar u Knjaževcu, u kome živi 14 godina. Svojim nesebičnim i požrtvovanim radom, uspeo je ubrzo da osvoji velike simpatije naroda celog kraja. Nije se zadovoljavao samo lečenjem, već se posvetio zdravstvenom vaspitanju naroda, držeći predavanja, organizujući seminare i poučavajući sve one koji su željno prihvatili sve ono što im je on preporučivao i savetovao u cilju zaštite njihovog zdravlja. Pored zauzetosti, bio je član raznih humanih društava, predavač higijene u gimnaziji i dr.

Posle Knjaževca premešten je jedno kratko vreme za upravnika bolnice u Cupriji, a odmah potom u Jagodinu (Svetozarevo), gde je radije 10 godina.

Posle oslobođenja dr Velimirović je zbog svog stava i pravilnog držanja, a i zbog svojih organizacijskih sposobnosti, postavljen za šefa oteka Ministarstva zdravlja. Zeleći da se posveti stručnom medicinskom radu, prelazi u Gradsku bolnicu u Beogradu, gde radi kao internista sve do penzionisanja 1955. god. Za svoj stručni rad dobio je zvanje primarijusa.

Pored rada u bolnici, on je držao predavanja ga Kolarčevom univerzitetu, na raznim seminarima, literarnim sastancima i dr. Njegova svestrana delatnost se ogledala u raznim vidovima, što je odgovaralo njegovoj bogatoj kulturnoj ali nemirnoj prirodi. Vođen naprednim idejama, nikad nije prestajao da ih sprovodi u delo.

Kao član Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Srbije prim. dr Velimirović je bio jedan od njegovih osnivača i aktivnih pripadnika, pišući radove i držeći predavanja na raznim naučnim skupovima. Jedan od zapaženih njegovih radova bio je rad sa temom „Doprinos Srba svetskoj medicinskoj nauci“. Bio je vredan član Sekcije za istoriju medicine SLD i član njegovog Predsedništva, kao i član Uređivačkog odbora „Zbornika radova“.

No to nije bio jedini dopunjujući sadržaj rada ovoga vrednoga i sposobnog stručnjaka. On je pisac stotina radova u raznim časopisima kao što su „Zdravlje“, „Zdravstveni radnik“, „Zaštita na radu“ i dr.

Ono što daje specijalno obeležje i što upotpunjava njegovu svestrano bogatu i ineresantnu ličnost je njegov rad na književnom polju. Prim. dr Velimirović nije samo bio majstor svoga lekarskog zanata već je bio ličnost koja je umela da spo-

ji medicinski dar sa sposobnošću da zapaža i opisuje, ono što mnoge njegove kolege nisu umele.

Od rane mladosti pokazao je on sklonost za pisanje. Kao mlad gimnazijalac umeo je da uoči nepravde kapitalističkog sistema, koji je bogatstvo nagomilavao na račun eksploatacije radničke klase. Tako njegov prvi rad kao gimnazijalac nosi naslov „U Borskom rudniku 1912. god“. On u radu inzosi teške uslove rada rudarskih radnika u Boru. Kao gimnazijalac dugo je bio i predsednik literarnog društva „Iskra“, gde je saradivao pišući priče, koje su uvek bile dobro prihvaćene. Već se tada nazirao budući književnik, što će kasnije pokazati da se pretpostavke o njemu nisu izjalovile.

Kao student u Rusiji se upoznao sa pesnicima Vladimirom Majakovskim, Aleksandrom Blok, Igorom Severjaninom i dr. velikanima ruskog književnog kruga. Naročito je na njega uticao Majakovski, ali i Severjanin, o kojima je uvek puno pričao sa puno hvale i entuzijazma. Pored toga što su njegove priče izlazile u dnevnim listovima kao što su „Politika“, „Pravda“, „Republika“ on je mnoge svoje radove štampao u časopisima kao što su „Misao“, „Smena“, „Južni pregled“ „Venac“, „Ratnički glasnik“ i dr. U ovim listovima i časopisima štampane su mu pripovetke, uspomene iz rata, iz lekarske službe, iz društvenih odnosa i dr.

Ono što prim. dr Velimirovića uvršćuje u red lekara književnika su njegovi veći spisi, putopisi, romani, zbirke pripovedaka.

Prva njegova značajnija knjiga je bila „Mećava“, objavljena 1970. god., u kojoj je izneo priču palanačkog lekara, koje maju za tematiku knjaževački kraj za vreme njegovog rada u ovoj varoši. Knjigu je izdalo Izdavačko preduzeće „Sloboda“ iz Pirota. Ovoj knjizi, u kojoj je pisao o običnim ljudima sa neizmernom toplinom i saosećanjem, predgovor je napisao njegov ratni drug i prijatelj akademik prof. dr Kosta Todorović. Zatim sledi roman „Teške godine“, koji je izašao 1954. god., u kome pisac slikovito iznosi agoniju Srbije 1915. god., povlačenje kroz Albaniju i istoriju Jugoslovenske dobrovoljačke divizije u Dobrudži. God. 1958. „Kolarčev narodni univerzitet“ u Beogradu mu objavljuje knjigu „O Japanskoj poeziji“, a 1962. god. Izdavačko preduzeće „Bratstvo-Jedinstvo“ iz Novog Sada, objavljuje mu roman pod naslovom „Neostvorena ljubav“ gde je opisao svoju ljubav prema jednoj Ruskinji dok je bio u Rusiji. Pirotsko Izdavačko preduzeće „Sloboda“, izdaje mu 1966. god. roman „Posle atentata“, gde se opisuju događaji posle Sarajevskog atentata i objave rata Srbiji. Kao deo tetralogije 1972. god. izašao mu je četvrti roman „Lutanja“, koji je izdalo preduzeće „Rad“ u Beogradu. U njemu je prim. dr Velimirović opisao uzbudljive doživljaje Jugoslovenske dobrovoljačke divizije, koja je prelazila velike razdaljine često kroz oganj revolucionarnih zbivanja kroz Rusiju, Kinu i Japan.

Kad se govori o književnom delu prim. dr Velimirovića, ne može se mimoći i njegova nadarenost za putopise, koji se prate i čitaju sa puno interesovanja. Takve su njegove knjige putopisi „Kroz Kinu“, izdata 1930. god. i „Po Japanu i Mongoliji“, izdata 1938. god. Sve što je u toku svojih putovanja video i doživio, verno je i zanimljivo opisao, tako da se knjige čitaju bez predaha.

Pored navedenog, on je aktivno redovno radio u svome omiljenom „Udruženju nosioca Albanske spomenice“, čiji je potpredsednik bio do kraja života.

Bogata biografija prim. dr Velimirovića se ovim ne iscrpljuje, jer je ostalo još mnogo njegovih neobjavljenih radova u rukopisu. Naročito ima dosta tema koje su bile namenjene za publikovanje iz domena istorije medicine, što ukazuje da je smrću prim. dr Velimirovića, jednog od neobično aktivnih članova našeg Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Srbije, ovo Društvo pretrpelo nenadoknadiv gubitak. Time ukazujemo i veliki gubitak koji je pretrpela naša istoriografija zdravstvene kulture.

Prim. dr Milutin Velimirović, lekar-književnik, lekar-ratnik, lekar-humanista i lekar-istoričar sa naprednim pogledima na istorijska zbivanja, svojom raznovrsnom i bogatom zaostavštinom, zadužio nas je i svojom delatnošću i časnim životnim putem. Veo zaborava ne bi smeo da izbriše iz sećanja i zahvalnosti budućih generacija njegovo dostojno i častno ime.